

STANJE LJUDSKIH PRAVA U HRVATSKOJ U 2021. GODINI U SVJETLU PANDEMIJE KORONAVIRUSA I POTRESA

Pučki pravobranitelj je na temelju članka 16. Zakona o pučkom pravobranitelju dužan podnijeti Hrvatskom saboru godišnje izvješće koje sadrži analizu i ocjenu stanja zaštite prava i sloboda u Republici Hrvatskoj, analizu i ocjenu stanja vezanu za određene pojavne oblike povreda prava pojedinaca ili pojedinih društvenih skupina, ocjenu o mjeri u kojoj su tijela iz članka 4. Zakona postupala u skladu s prethodnim preporukama, mišljenjima, prijedlozima i upozorenjima pučkog pravobranitelja te listu preporuka pučkog pravobranitelja za otklanjanje sustavnih nedostataka i nepravilnosti koje dovode do povreda ustavnih i zakonskih prava građana.

Pučka pravobraniteljica je krajem ožujka dostavila Hrvatskom saboru Izvješće o stanju ljudskih prava u Hrvatskoj u 2021. godini¹ iz kojeg su razvidni zanimljivi trendovi u području zaštite i promicanja ljudskih prava u Hrvatskoj.

Dvije najvažnije okolnosti koje su duboko obilježile 2021. godinu su saniranje posljedica katastrofalnih potresa iz 2020. te pandemija koronavirusa.

Pandemija je donijela niz izazova u području zaštite ljudskih prava, posebice glede protupandemijskih mjera uključujući COVID potvrdu. Zanimljiv je stav pučke pravobraniteljice po pitanju COVID potvrde i kritike istih u vezi s diskriminacijom. U Sažetku izvješća² se na str. 3. navodi:

„U kontekstu ocjene povrede prava na jednakost važno je prepoznati kako se obveza posjedovanja COVID potvrde u javnosti nerijetko neosnovano poistovjećivala s obvezom cijepljenja, za što nema uporišta u zakonu niti odlukama Stožera CZRH budući da je cijepljenje bilo jedan od tri načina dobivanja COVID potvrde, a obvezna imunizacija protiv bolesti COVID-19 nije uvedena. Kako osobe koje nisu ispunjavale uvjete za izdavanje COVID potvrda nisu homogena skupina, nije moguće generalizirati prilikom utvrđivanja jesu li bile diskriminirane. Međutim, pri donošenju Odluka Stožera CZRH i izmjena ZPZB-a upozorili smo kako je zbog mogućih diskriminatornih učinaka u određenim situacijama potrebno osigurati fizički i financijski dostupno testiranje osobama koje iz zdravstvenih razloga ne mogu primiti cjepivo i onima lošijeg imovnog stanja. Povodom uvođenja COVID potvrda organizirano je i prikupljanje potpisa za referendum o njihovom ukidanju i za promjenu načina upravljanja epidemijom.“

Osim COVID potvrda i s njima povezanih pitanja diskriminacije, izdvojilo se i pitanje pravovremene informiranosti građana o svrhama pojedinih mjera suzbijanja širenja pandemije. Naime, građanima nisu bile pravodobno dostupne informacije o mjerama, izuzetcima, kaznama i drugim pitanjima koja su od vitalnog značaja za svakodnevni život građana. Pučka pravobraniteljica jasno u Izvješću na str. 11. navodi:

„Uz nepravovremeno dostupne informacije i izostanak obrazloženja, zamjerke građana na upravljanje epidemijom proizlazile su i iz percepcije nelogičnosti pojedinih mjera, s obzirom da javnosti nisu bili

¹ Izvješće o stanju ljudskih prava u Hrvatskoj u 2021. godini, dostupno na <https://www.sabor.hr/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu-podnositeljica-pucka-pravobraniteljica?t=130607&tid=210291>; stranici je pristupljeno 14. travnja 2022. u 15:10

² Sažetak izvješća je dostupan na <https://www.sabor.hr/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu-podnositeljica-pucka-pravobraniteljica?t=130607&tid=210291>; stranici je pristupljeno 14. travnja 2022. u 15:10

poznati kriteriji za njihovo uvođenje ili ukidanje, niti je bio pojašnjen njihov epidemiološki učinak. Samim time javila se sumnja u njihovu opravdanost i učinkovitost kojoj su dodatno doprinosile kritike epidemiologa, ali i nekonzistentne i ponekad oprečne informacije članova Stožera.“

Mnoge izazove su donijela i dva katastrofalna potresa iz 2020. Naime, u javnosti je često kritizirana spora obnova od potresa te time ugroženo pravo na dom. No, treba imati na umu značajne štete koje su zabilježene. U Izvješću se na str. 14.-15. navodi sljedeće:

„Prigovori na sporost i probleme u obnovi svih potresima pogođenih područja dolazili su sa različitih strana. Humanitarci s područja SMŽ ukazali su kako se elaborati za uklanjanje čekaju mjesecima, kao i da se za stanove i kuće u vlasništvu RH, a koji su dodijeljeni kroz stambeno zbrinjavanje na PPDS, ne znaju ni procedura ni rokovi obnove. Isticali su da država nije izgradila ni jednu zamjensku kuću, a one obnovljene bile su iz donacija. Navodili su i kako dio donatora nije uspio s obnovom radi komplicirane procedure. Otvorenim su pismom u lipnju ukazali i da preko 90% gospodarskih i blizu 80% stambenih objekata na području SMŽ-a nije legalizirano jer stanovništvo za to nema sredstava.“

Na terenu se uskoro iskristaliziralo da je jedan od razloga spore obnove nedovoljna jasna i precizna stilizacija zakona kojim se uređuje obnova. U Izvješću se na str. 15. navodi:

„Kao jedan od uzorka zastoja identificiran je i Zakon o obnovi pa je u listopada 2021. donesena njegova druga novela. U postupku njezina donošenja ukazali smo da pravni okvir treba prilagoditi hitnim situacijama, jer su mnogi u kolektivnom smještaju/kontejnerima i žive u teškim uvjetima. Ukazali smo i da pristup obnovi treba biti baziran na faktičnom stanju, a ne isključivo vlasničkim odnosima, kao i da bi javno financiranje pridonijelo ubrzanju postupka. Prihvaćena je i naša preporuka o potrebi adekvatnog stambenog zbrinjavanja stanovnika koji iz različitih razloga, najčešće siromaštva i neznanja, godinama žive na mjestima koridora, prometnih, energetske, vodnih i komunikacijskih građevina, područjima od posebne zaštite voda i drugdje i na kojima obnova objekata zbog očuvanja prostora nije moguća.“

U ovom članku smo dali samo vrlo kratak pregled okolnosti navedenih u Izvješću, a za koje smatramo da su bila od najvećeg značaja za ljudska prava u Hrvatskoj u 2021. Uzevši u obzir trenutne okolnosti,, i ove godine će se hrvatsko društvo nedvojbeno suočiti s problemima pandemije i obnove od potresa. No, treba uzeti u obzir i pitanje izbjeglica iz Ukrajine te mnoga pitanja do kojih će doći uslijed njihova prihvata. Stoga hrvatsko društvo u cjelini mora posebnu pažnju dati očuvanju i promicanju ljudskih prava.

POPIS LITERATURE:

Zakon o pučkom pravobranitelju, Narodne novine, br. 76/12

Izvješće o stanju ljudskih prava u Hrvatskoj u 2021. godini, dostupno na <https://www.sabor.hr/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu-podnositeljica-pucka-pravobraniteljica?t=130607&tid=210291>; stranici je pristupljeno 14. travnja 2022. u 15:10

Sažetak izvješća o stanju ljudskih prava u Hrvatskoj u 2021. godini, dostupno na <https://www.sabor.hr/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu-podnositeljica-pucka-pravobraniteljica?t=130607&tid=210291>; stranici je pristupljeno 14. travnja 2022. u 15:10

Alen Bijelić, mag. iur.